

А.О. Тымболова , **Қ.З. Елшібаева**

Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті, Қазақстан, Алматы қ.,
e-mail: tymbolova@mail.ru, kelshibaeva@mail.ru

ЕЛБАСЫ ДИСКУРСЫ. ЕЛБАСЫ ШЕШЕНДІК ДИСКУРСЫНЫҢ ЕРЕКШЕЛІГІ

Жаңа заманның келуімен жаңа лексикалық бірліктердің де пайда болатыны белгілі. Сол сияқты жаңа заманның келуімен жаңа қоғам орнаса, жаңа қоғамның орнауына жаңа саяси жүйе мен құрылым әсер етеді. Ал қоғамдық-саяси өмірде орын алып отырған саяси құбылыстар мен саясат бағыттары тілдік лексиканы қалыптастырады. Соған байланысты лингвистикада қоғамдық-саяси лексика мен лидерлер тілін қарастыру үрдісі пайда болды. Кез келген саяси тұлғаның әлемдік имиджді қалыптастыруда ұлттық мүддені жоғары қоюы заңдылық.

Саяси мәтіндердің сендіру қызметінің мәні зор. Сонымен бірге саяси тіл саяси фактілерді тіркеу мен өзгерту қызметтерін де атқарады. Саяси мәтін – билік пен азаматтар арасындағы байланыс тәсілі. Саяси тіл мен саяси шешендік өзара тығыз байланысты.

Батыс мәдениетінде шешендік үш қайнардан: адамның табиғи қабілет-қасиетінен, теориялық қисындармен қаруланудан және тынымсыз, толассыз еңбектен нәр алған. Ертедегі Римде шешендік өнер саяси тақырыптағы сөйлеу, салтанатты мәслихатта сөйлеу және соттағы сөйлеу тармақтары бойынша жіктеліп, әрқайсысының өз мақсат-міндеті болды. Мысалы, саяси тақырыптағы шешендік – саяси жиындағы тыңдаушылардың көңілінен шығуды, сотта әділеттілік пен әділетсіздікті, халық кеңесіндегі пайдалы және пайдасыздықты айқындап, саралауды негізге алды.

Президенттік дискурсты зерттеудің екі тәсілі бар: саяси жетекшінің идеологиялық стилін, оның сөйлеу тактикасын, ақпарат пен бағалау құралдарын білдірсе, президенттік идеялық стилдің нақты аспектілерін, оның сөйлеу белсенділігін және бүкіл халықтың санасында образ тудыру.

Түйін сөздер: халық, елбасы, мемлекет, лидер, дискурс, тіл, саяси дискурс, лингвистика.

A.O. Tymbolova¹, K.Z. Yelshibaeva²

Al-Farabi Kazakh National University, Kazakhstan, Almaty,
e-mail: tymbolova@mail.ru, kelshibaeva@mail.ru

Speech of the president. Features of oratory discourse of the President

As is known, new lexical units will also benefit from the emergence of new ones. Similarly, if a new society is created through a new law, it will affect the new political system and structure. However, political phenomena and political elements occurring in public and political life form the lexicon of the language. In related linguistics, the trend toward integrating socio-political vocabulary and the language of leaders has become profitable. It is natural for any political person to put national interests first in shaping the image of the world.

The significance of political texts is important. Political language also includes the function of registering and changing political facts. Political texts are a means of communication between authorities and citizens. Political language and political oratorical communication are closely intertwined.

In Western culture, oratory has three aspects: natural human abilities, theoretical logic, and relentless continuous work. In Ancient Rome, oratory was classified according to political motives, the carriers of the national council, and judicial sentences, according to their meaning, each of which had its own purpose. For example, oratory in the political arena aroused the feelings of listeners in the political community by identifying and carefully checking justice and injustice in the court, justice and neglect in the national Council.

Key words: people, President, state, leadership discourse, language, political discourse, linguistics.

А.О. Тымболова¹, Қ.З. Елшібаева²

Казахский национальный университет им. аль-Фараби, Казахстан, г. Алматы,
e-mail: tymbolova@mail.ru, kelshibaeva@mail.ru

Речь президента.

Особенности ораторского дискурса Президента

Как известно, новые лексические единицы также выиграют от появления новых. Точно так же, если новое общество будет создано с помощью нового закона, это повлияет на новую политическую систему и структуру. Однако политические явления и политические элементы, происходящие в общественной и политической жизни, образуют лексикон языка. В связанной лингвистике тенденция к интеграции социально-политического словаря и языка лидеров стала прибыльной. Для любого политического человека естественно ставить национальные интересы на первое место в формировании имиджа мира.

Значение политических текстов имеет большое значение. Политический язык также включает в себя функцию регистрации и изменения политических фактов. Политические тексты являются средством общения между властями и гражданами. Политический язык и политическое ораторское общение тесно переплетены.

В западной культуре ораторское искусство имеет три аспекта: природные способности человека, теоретическую логику и неустанный непрерывный труд. В Древнем Риме ораторское искусство классифицировалось в соответствии с политическими мотивами, носителями национального маслихата и судебными приговорами, в соответствии с их значением, каждое из которых имело свою цель. Например, ораторское искусство на политической арене вызвало чувство слушателей в политическом сообществе, выявляя и тщательно проверяя справедливость и несправедливость в суде, справедливость и безнадзорность в национальном совете.

Ключевые слова: люди, президент, государство, лидерский дискурс, язык, политический дискурс, лингвистика.

Кіріспе

Соңғы жылдары лингвистикалық әдебиетте мәтін терминімен қоса дискурс (фр. discours – сөйлеу) термині пайда болды. Дискурс-экстралингвистикалық факторлар жиынтығындағы байласымды мәтін; оқиға аспектісінде алынған мәтін; нысанды әлеуметтік іс-қимыл ретінде қарастырылатын сөйлеу; адамдар мен олардың сана механизмдерінің әрекеттестігіне қатысушы компонент, яғни «нақты өмірмен байланысты» сөйлеу.

Қазақ тіл білімінде дискурстың кейбір негізгі белгілерін Қ. Жұбановтың 30-жылдардағы зерттеулерінен аталмыш терминді қолданбаса да кездестіреміз. Ғалым: «Сөз бұйымын жасап шығару үшін де оның жасалу жолын, материалының сыр-сипатын білу керек. Сөзді дұрыс құраудың жолын білу – жазылатын сөзге ала-бөтен қарау. Өйткені, ауызекі сөйленетін сөздердің андай-мұндай қисығын елетпейтін басқа жағдайлар бар. Дауыстап сөйлеген сөздердің олқысы көбінесе ыммен толады», – деп көрсетеді (Жұбанов Қ., 2010: 74).

Дискурс – тақырыптық тұрғыдан арақатынасы белгіленген мәтіндер жиынтығы: бір ортақ тақырыпқа жүйеленген дискурста жинақталатын мәтін. Дискурстың мағынасы

жеке дара мәтін көмегімен ашыла қоймайды, ол интермәтіндік деңгейде, яғни көптеген мәтіндер жиынтығының арақатынасы негізінде ашылады. Лингвистикалық тәжірибеде адам танымы мен қарым-қатынасының жеке бекітілген әлеуметтік-тарихи саласы ретінде дискурстың медициналық, заң, саяси, жарнамалық және тағы да басқа түрлерін қарастыру қажет. Бұл тұрғыдан алғанда, дискурстық анализ дискурстың тақырыптық бірлестігі қалай қамтамасыз ететіндігі, жеке мәтіннің/дискурстың қай элементтері дискурста ортақ, тән болып келетіндігі және қандай мәтін түрі қандай дискурс түрін анықтайтындығы жөніндегі зерттеулерге бағытталған (Черняевская В., 2006: 77).

Эксперимент

Дискурс жөніндегі теориямен тығыз байланысты ұғымдарға саяси ұстаным мен әлеуметтік ұстаным жатады. Негізінде, дискурс ұғымын ғылыми айналымға лингвист Ролан Барт енгізді. Оның: «Болашақта біз сөйлеушілік шығармаларды дискурс, пікір айтушылық деп атаймыз және бұлар ауызша немесе визуальды екендігіне қарамастан барлығы да бір мағынада болады» (Барт Р., 1994: 149) – деген сөзінен кейін дискурс концептісі саяси сипатқа ие болды.

Соңғы жылдары саяси коммуникацияға байланысты көптеген еңбектер жазылды. Солардың бірі Ж.Қ.Ибраеваның «Психолингвистика негіздері» деп аталатын еңбегі. Аталмыш жұмыстың 3-ші тарауы «Ықпал ету психолингвистикасы» деп аталады. Бұл тарауда саяси коммуникациядағы сөйлеу ықпалы мен бейвербалды ықпал, психолингвистика және саяси технологиялар: саяси пиар коммуникативтік менеджмент мәселесі, сондай-ақ ықпал ету психолингвистикасы аясындағы қазіргі саясаткер имиджіне қатысты көптеген деректер беріледі...» (Ибраева Ж., 2010: 75).

Президенттік дискурсты зерттеудің екі тәсілі бар: саяси жетекшінің идеологиялық стилін, оның сөйлеу тактикасын, ақпарат пен бағалауды білдіру құралы, шығармашылық құралдар; президенттік идеялық стилдің нақты аспектілерін, оның сөйлеу белсенділігін және бүкіл халықтың санасында бейнені құруды. Президенттік биліктің институты тұтастай ел мен қоғамның қалыпты қызметі үшін маңызды. Президенттің жеке басы бүкіл мемлекеттің нышаны болып табылады, оның үстіне президент шетелде ел келбеті болып табылады (Дүйсенбаева Ж., 2019: 88).

Президенттің сөйлеген сөзі мақсатына, тақырыбына, өтетін орнына байланысты мазмұны әр түрлі болып келеді. Президенттер әр түрлі жағдайларда, яғни, қуаныш пен қайғыда немесе жеткен жетістіктерге мақтаныш сезімін білдіріп, жоғалтқан қайғыға ортақтасу керек. Президент кез-келген маңызды оқиғаға байланысты көпшілік алдында сөйлеуі керек. Қазіргі таңда президенттік басқару риторикалық сипатқа ие (Чикилева Л., 2005: 12).

Н.Ә. Назарбаев өзінің сөзінде рухани құндылықтарға (тәуелсіздік, білім, бейбітшілік, тұрақтылық, интеграция, мәдениет, тіл), материалдық құндылықтарға (мұнай-газ, қазба байлық, табиғи қорлар), әлеуметтік құндылықтарға (қоғам, отбасы, мемлекет, ұлт) баса назар аударады. Сонымен қатар еуразиялық одақ мәселесін көтеріп жүруі біртұтас кеңістікке ұмтылуға деген әрекеті ретінде мемлекеттік негізгі толеранттылық құндылығын танытады.

Н.Ә. Назарбаевтың «Ғасырлар тоғысында» (2003) кітабында қозғалатын КСРО-ның құлауы туралы айтылған ойлары мен идеялары, өзінше жасаған тұжырымдары саяси басшының зерттеуші-ғалым, сарабал сарапшы екенін көрсете түседі. КСРО-ның құлауына себеп болған жағдайларды талдай келе: «Үлкен мемлекеттің

құлауына технологиялық, стратегиялық мешеулік, бәсекестік қабілетінің төмендеуімен қоса, ұлт мәселесі аз себепші болған жоқ», – дейді (Назарбаев Н., 2003: 26). Бұл мәтіндерден Н. Назарбаевтың тұлғалық қасиеттері мен жаңа идеяның адамы ретіндегі қырларын көре түсеміз. «Мен» сөзін қолдана отырып «мендік психологияны» қалыптастырғанын байқай аламыз.

2003 жылы жарық көрген «Тарих толқынында» атты еңбегінде ұлттық-тарихи мәселелерді қозғай отырып үлкен ұлттық тарихи концепцияны жасап шығуға тырысады. «Ғасырлар бойы қазақтың ұлт ретіндегі мәдени тұтастығына ең негізгі ұйытқы болған – оның ғажайып тілі» (Назарбаев Н.Ә., 2001: 30), «қазақ болмысының келесі бірі ерекшелігі – оның тарихишылдығы» (Назарбаев Н., 2001: 31) тәрізді сөйлемдер арқылы «қазақ» болмысының характерін жасауға тырысады. Аталған кітапта қазақ тарихына қатысты ойлар айта отырып, қазақ болмысын жасайды:

1. Қазақ – ғажайып тілді жасаған ұлт: «Ғасырлар бойы қазақтың ұлт ретіндегі мәдени тұтастығына ең негізгі ұйытқы болған – оның ғажайып тілі».

2. Қазақ – жады мықты халық; шежіресі, тарихи шежіресі: «Қазақ болмысының келесі бірі ерекшелігі – оның тарихишылдығы», «ал біздің жеті аталық ұстаным, рулық байланыс институттары, белгілі дәрежеде сол желілік типтегі далалық биокомпьютердің рөлін атқарып, күн сайын өз жадын өзі мыңдаған ессе кеңейтіп отырған»,

3. Қазақ – парасатты халық: «мұндай дүниетанымның негізі – сахара тұрғыны күнделікті өмірде байтақ кеңістіктің табиғатымен және әр түрлі адамдарымен сан-сапалы байланысқа түскенде үнемі тыңнан туындап отыратын ахуалға сай әмбебап қисынды тауып отырудың қиындығында болса керек. Осындай жағдайға орай қазақтардың бұқаралық санасы ұдайы ақыл-парасатты басшылыққа алып, әбден сыннан өткен аталы сөзге ден қойып отырған».

4. Қазақ – рухани текті халық: «Жеті аталық ұстаным әрбір қазақтың, бүкіл халықтың құлағына күн сайын бабалары туралы тек жақсылықты құйып, рухани тектілігін дәріптеп, ұлттық сенімін орнықтырып отырған».

5. Қазақ – арсыз мінез-құлықтан ада халық: «Түркілер кек қууды, жалған жарамсақтықты, екіжүзділікті, қулық-сұмдықты, өсек-аянды, достарына менмендікпен қарауды, көршілеріне паңдана тәккапарлық танытуды білмейтін халық» (Назарбаев Н., 2001: 92).

Аталған еңбекте Н. Назарбаев түркі едәуірінен бері қалыптасып келе жатқан этногенезі тым тереңде жатқан қазақ халықының тарихи болмысы мен қазіргі халықтық бейнесін жасауда үлкен концептуалды идеяларды тоғыстыра білген. Саяси қайраткердің тарихи зерттеу шығармасын ойтолғау түрінде жазуы ұлттық идеологияны қалыптастыруға, түзуге деген саясатын танытады. Н. Назарбаевтың бұл еңбегінде қолданып отырған түйін сөздер: *Ұлы дала, ру, дала дүниетанымы, жеті ата, алып сахара, жад, Рух, Сана, Ар-ұят, Аруақ, ұлан-байтақ дала, ата-баба, түрік, қара шаңырақ, көшпелілер әлемі, Бірлік, Тәңір, атты әскер, Еуразия, әскери өнер, Адам (түркі рухының қасиетті жиынтығы), аңыз, түйсік, тұтастық*. Аталған тілдік бірліктер Н. Назарбаевтың тілдік тұлғасының когнитивтік белгілерін көрсетеді. Оны кез келген ұлттық ұғымды концепті дәрежесіне жеткізуге құштар қайраткер деп тануға толық негіз бар.

Н.Назарбаевтың тілдік портретін сипаттауда жыл сайын жарияланатын «Қазақстан Халқына Жолдауының» мәтіндерінің маңызы зор. Аталған жолдауда саяси лидердің саяси манипуляциясын, ұстанған саясатын ғана емес, сонымен қатар тұлғалық қасиетін де тілдік ерекшеліктерін де байқай аламыз. Ұстанып отырған саясаты мен жасап отырған әрекеттерін, жоспарлап отырған стратегияларын қандай тілдік модельдер арқылы беруге тырысады – барлығын дәл осы жолдау мәтіндерінен аңғаруға болады. Саяси қайраткердің тілінің негізгі ерекшелігі – үміт пен сенімге толы болуында.

Көпшілікпен, аудиториямен жақын қатынаста отыру үшін мынандай тілдік бірліктерді қолданатындығын жиі аңғаруға болады: *Қымбатты қазақстандықтар! Құрметті депутаттар! Құрметті отандастар! Біздер, қазақстандықтар – бір халықпыз! Өз жұмыс орындарыңызда отырып, осы жұмысқа әрқайсысыңыз атсалысыңыздар. Немқұрайлылық танытпаңыздар. Елдің болашағын барша халықпен бірге жасаңыздар! Қадірлі халқым! Әрбір күніміз мерекелі, әрбір ісіміз берекелі болсын! Дамуымыз жедел, келешегіміз кемел болсын! Жарқын іспен күллі әлемді таң қылып, Жасай берсін Елдігіміз Мәңгілік!*

Мұндай стилистикалық мәндегі тілдік бірліктер, лепті құрылымдар мен экспрессивті сөздер Н.Назарбаевтың эмоционалдық сөйлеу ерекшелігін танытады әрі халықтың, тыңдаушының адресатына дәл жеткізуді, жұмылдыруды мақсат етеді.

Н.Назарбаевтың имидждік қабілетін аша түсетін тағы бір еңбектерінің бірі – афаризмдері. Саяси лидердің афаризмдері қоғамда кең қолданысқа ие әрі кез келген баяндама мен БАҚ беттерінде көп кездеседі. Н.Назарбаевтың бұл нақыл сөздері көптеген қолданыстарда тіректік қызметті, ой қорытудың фундаменти ретінде іске асырылады. Саяси басшының афоризм қолданыстары Елбасының абыройы мен танымалдылығын одан әрі асырып, имидж қалыптастыру мәнін арттыра түсетіндігі белгілі. Әрі ел президентінің философиялық сөздері үлкен қоғамдық үрдіске, феноменге айналған.

Саяси қайраткердің афоризмдерінің тақырыптық топтамасын былай көрсетуге болады:

1. Отан хақында. *Отанды сую – өркениеттіліктің бірінші белгісі.*

Отаншылдық рух бізге ауадай қажет.

2. Тәуелсіздік жайында. *Тәуелсіздік Туын тізуге қанишалықты қажыр-қайрат керек болса, оны құлатпай сақтап қалуға соншалықты қажыр-қайрат керек.*

3. Халық жайында. *Көп ұлтты ел болу – біздің байлығымыз, мақтанышымыз. Кез келген халыққа бәрінен бұрын асқақ рух керек. Қазқатың ұлттық рухы оның ерлігінде жатыр. Кез келген мемлекеттік қуаты – халқында. Біз – қашанда өткенге салауат айтып, жарқын болашақтан жақсы үміт күткен халықпыз.*

4. Ел бірлігі жайында. *Қазақтың бүкіл тарихы – бірігу тарихы, тұтастану тарихы. Қазақ – тек бірігу, бірлесу жолында келе жатқан халық. Ел бірлігі – ең үлкен қасиет. Бірлік – біздің қасиетті туымыз.*

5. Астана жайында. *Жаңа Астана – ежелгі қазақ жерінің төрі. Астана келбеті – ұлт келбеті. Астанасына қарап елін таны.*

6. Экономикалық ұстанымдар. *Теңге – ел тұрақтылығы мен тәуелсіздігінің белгісі. Кәсіпкерлік – азаматтық қоғамның тірегі, тұрақтылықтың кепілі.*

7. Демократия, қоғамдық қатынас. *Біз келісім саясаты мен парасатты ұлттық стратегиясыз ешқандай міндеттерді шаше алмаймыз. Мемлекеттік идеологияның бізге керек аса қажет бір бұтағы, қомақты тармағы – халықты, ұрпақты патриотизмге отаншылдық рухқа елді, жерді суюге, қорғауға жұмылдыру. Саясат безбениісі – халық. Демократия – әлемнің өркениетті елдерінің таңдауы, яғни біздің де таңдауымыз. Парламент – саяси мәміле мектебі. Оппозиция – демократияның бір белгісі.*

8. Тіл жайында. *Ұлттық сана ұлттық тілмен қалыптасады. Ұлтты күшейтудің бірінші тетігі – тіл. Қазақстанның болашағы – қазақ тілінде* (Назарбаев Н., 2003: 37).

Нәтиже мен талқы

Мемлекет басшысы тұтастай саяси пікірге ықпал ете алатын адамдардың өкілі болып табылатындығы белгілі. Президенттік дискурс – бұл тарихи өзгерістерге ұшырайтын және мәдени және ұлттық тұрғыда жеке ерекшеліктерге ие белгілі бір президенттердің сөйлеген сөздерінің күрделі жиынтығы. Институционалдық дискурстың бұл түрі бірқатар тән параметрлерге ие: 1) президенттің сөйлеуінің ресми стилі; 2) өз сөзінде президент мәртебелік рөлді белгілейді; 3) сөйлеу саяси әрекетке қатысты; 4) дискурс коммуникациялық функцияларды, қоғамдық пікірді, нормативтік-құқықтық және когнитивті әсер етуді жүзеге асырады; 5) Бұдан басқа, сөйлеу коммуникацияның нысанын білдіреді; 6) салдарынан сөйлеу мен жазудың өзара байланысы қажет; 7) президенттің жолдауы әдетте мұқият дайындалған; 8) президенттің мәтіні бұқаралық ақпарат құралдарына беріледі; 9) сөз сөйлегенде белгілі бір ремаға сүйенеді. 10) сөйлеу актісіндегі негізгі қатысушы ретінде президент кең мүмкіндіктерге ие. Президенттің сөз сөйлеу формасы мен мазмұнымен ерекшеленеді. Президенттік дискурс, кезкелген дискурс сияқты, қоғам мен ел өміріндегі, сондай-ақ мемлекет басшысының саяси мүдделерінде орын алатын бүкіл саяси үдерістегі өзгерістерді көрсететін өз жанрларына ие. Қазіргі президенттік жүйе XVIII ғасырдың соңында батыста пайда болды. Ол президенттік дискурстың жанрлық қалыптасуына әсер етті.

Н.Ә. Назарбаевтың әлемдік имидж қалыптастыруда ұлттық мүддені бірінші орынға қоя білуі – негізгі ерекшелігі деп тануға болады. Ол әлемдік тұлға ретінде мемлекеттің мүддесін танытады, ішкі жағдайлар мен үдерістерді көрсетеді.

Елбасының тілдік қолданысында ұлттық құндылықтарды танытатын сөздерді өте көп кездестіруге болады. Сөзіміздің дәйегі ретінде Елбасы Н.Ә. Назарбаевтың «Ұлы даланың жеті қыры» деп аталатын мақаласынан үзінді келтіруді жөн деп санадық. Мақала тұтастай қазақ халқының лингвомәдени бейнесін ашуға арналған. Мақала қорытындысында:

«Осыдан бір жарым жыл бұрын менің «Болашаққа бағдар: рухани жаңғыру» атты бағдарламалық мақалам жарыққа шықты.

«Рухани жаңғыру» жалпыұлттық бағдарламасының жаңа компоненттері ата-бабаларымыздың көп ғасырлық мұрасының цифрлық өркениет жағдайында түсінікті әрі сұранысқа ие болуын қамтамасыз ете отырып, оны жаңғыртуға мүмкіндік береді.

«Төл тарихын білетін, бағалайтын және мақтан ететін халықтың болашағы зор болады деп сенемін. Өткенін мақтан тұтып, бүгінін нақты бағалай білу және болашаққа оң көзқарас таныту – еліміздің табысты болуының кепілі дегеніміз осы», - дейді (Назарбаев Н., 2001: 121).

«Тәуелсіздік толғауында» атты еңбегінде әрбір адамның рухын асқақтатын, намысын қайрайтын сөздер мен тіркестер өте көп. Мысалы: «Ұлы тарих», «рухы биік», «еңсесі тік», «еңбегі ерен, әбірлігі мығым», «мәрт, асқақ», «ұлан ғайыр жер», «ұлы мұратты ел» т.б. Қаратпа ретінде айтылған сөздері: «*Қадірлі халқым! Менің бата дарыған халқым*» – деген сөздері кімді болса да елітері анық. Мәтіннің он бойынаарқау болған «Тәуелсіздік» сөзінің мәнін тереңдете түсу үшін бірнеше синонимдік қатарды қолданады, мысалы: «*Ұлы күн*», «*Ұмытылмас күн*», «*Ұлағатты күн*», «*Ардақты күн*». Сондай-ақ, *Елбасының тілдік қорындағы «Алтын параграф», «Кіндік уақыт» тіркестерін автордың жеке қолданысындағы сөздер деп пайымдауға болады* (Назарбаев Н., 2018).

Қорытынды

Н. Назарбаевтың сөз қолданысындағы тілдік бірліктердің, тілдік түйдектердің барлығы халықты рухтандыру, жайлы психологиялық жай-күйді туғызу қызметін атқарып отырған құрылымдар. Сөйлемдердің бұлай құрылу себебі белгілі бір ұғымға, берілу керек ақпаратқа акцент түсірудің, теманы актуалдаудың амалы. Елбасының сөйлеу тіліндегі ақпаратты жеткізудің тәсілі баяндауышы заттанған сөйлемдерден тұратынын байқадық. Ақпаратты нақты, тың, анық, айқын, дәл беру үшін мұндай құрылымның бірден әсер ететінін де байқауға қиын емес. Бұл аталған тәсіл – Елбасының коммуникативтік тактикасы. Ал жоғарғы реңк пен бояуы басым тілде сөйлеу – тілдік-саяси стратегиясы десек болады.

Әдебиеттер

- Барт Р. Мифологии // Барт Р. Избранные произведения. – Москва: Прогресс, 1994. – С. 232.
- Дүйсенбаева Ж. Президенттік дискурс институционалдық дискурстың нысаны ретінде // Студенческий вестник, – 2019. – № 23 (73). – с. 46-49.
- Жұбанов Қ. Қазақ тілі жөніндегі зерттеулер. – Алматы, 2010. – 608 б.
- Ибраева Ж. Психоллингвистика негіздері. – Алматы: Қазақ унив-ті, 2010. –125 б.
- Назарбаев Н. Ғасырлар тоғысында. – Алматы: Атамұра, 2003. – 256 б.
- Назарбаев Н. Тарих толқынында. – Алматы: Атамұра, 2003. – 288 б.
- Назарбаев Н. Туған елім – тірегім.– Алматы: Рауан, 2001. – 128 б.
- Назарбаев Н. Ұлы даланың жеті қыры // «Егемен Қазақстан» газеті, 21.11.2018
- Черняевская В. Дискурс власти и власть дискурса: проблемы речевого воздействия: учеб. пособие. – М.: Флинта, Наука, 2006. – С. 136.
- Чикилева Л. Когнитивно-прагматические и композиционно-стилистические особенности публичной речи: автореф. дис. канд. филол. наук. – Москва, 2005. – С. 56.

References

- Bart R. (1994). *Mifologii. Izbrannye proizvedeniya*. [Mythologies. Selected works]. Moskva: Progres, 232 p. (in Russian)
- Dúisenbaeva J. (2019). *Prezidenttikdiskúrsinstityýsionaldyqdiskúrstýnynsanyretinde.Stýdencheskivestnik*. [Presidential discourse as a form of institutional discourse]. Student Bulletin (73), № 23, 46-49 p. (in Kazakh)
- Jubanov Q. (2010). *Qazaqtilijónindegizertteýler*. [Research on the Kazakh language]. Almaty, 608 b. (in Kazakh)
- Ibraeva J. (2010). *Psiholingvistikanegizderi*. [Basics of psycholinguistics]. Almaty: Qazaqýniversiteti, 125 b. (in Kazakh)
- Nazarbaev N.(2003). *Ġasyrlartogýsynda*. [At the turn of the century]. Almaty: Atamura, 256 b.(in Kazakh)
- Nazarbaev N.(2003). *Tarihtolqynynda*. [In the history stream]. Almaty: Atamura, 288 b. (in Kazakh)
- Nazarbaev N. (2001). *Tyǵanelim – tiregim*. [Native land-support]. Qurast. M.Qasymbekov, Álimqulov Q. Almaty: Rayan, 128 b. (in Kazakh)
- Nazarbaev N.(2018). *Ulydalanyńjeti qyry*. [Seven faces of the great steppe]. Ege menQazaqstan. (in Kazakh)
- Chernáevskaia V. (2006) *Diskúrs vlasti i vlást diskúrsa: problemy rechevogo vozdeistvya: ýcheb. posobie*. [Discourse of power and the power of discourse: problems of speech influence: textbook]. M.: Flinta, Naýka, 136 s. (in Russian)
- Chikileva L. (2005) *Kognitivno-pragmaticheskieikompozisionno-stilisticheskieosobnostipýblichnoirechi*. [Cognitive-pragmatic and composite-stylistic features of public speech]. Avtoref. dis. kand. filol. naýk. Moskva, 56 s. (in Russian)